

ADATOK A CSERNÁTONI NÉPI PÁLINKAFŐZÉSHEZ

HASSZMÁNN PÁL

Majdnem minden „osztályos levélben“ az ingóságok között szerepel: „Vagyon egy éget bor főző üst“. Ez azt jelentette, hogy igen sok helyen foglalkoztak a pálinkafőzéssel. Egyrészt saját szükségletükre, de a rendeletekből az tűnik ki, hogy kereskedtek is vele. A pálinkafőző üst részei: a cefre befogadására szolgáló üst, erre húzták rá a „sisakot“, amelyből két cső vezetett ki, ez áthaladt egy olyan kádon, ami mindig hideg vízzel volt tele, s így a lecsapódás biztosítva volt. Az üst alatt tüzeltek, s hevítették a cefrét. Lényegében ma is ez a működési elve a pálinkafőző üstöknek. Kenyér-gabonából a következő módon főzték a pálinkát: rendszeren rozsot használtak fel, de kukoricából is főztek. A rozsból készített pálinka előkészítése: vettek **egy véka** = 25 liter rozsot, amelyet a malomban finom szemcséjű darára őröltek (nem lisztté). Egy nagy méretű tekenőben **vízzel összegyúrták**, kenyér-tészta keménységűre. Ezután következett a forrázás, nem egészen forrásban lévő vízzel keverték össze, addig hígították vízzel, míg az anyag híg moslék-szerűvé vált. Kovászt készítettek, és ezzel az egész anyagot összevegyítették, huszonnégy-harminc óra alatt az anyag beerjedt, s azonnal főzni kellett. Munkás dolog volt, de megérte, mert egy véka rozsból hét liter pálinkát is lepároltak.

Már akkor is a szeszital-árulás monopol-joga volt az államnak, nem meglepő, hogy a pálinkafőzést tiltották és minden elképzelhető módon és eszközzel akadályozták. Bármilyen szigorú volt a rendelkezés és a kilátásba helyezett büntetés, mindig volt kiút, és főzték a pálinkát; az is előfordult, hogy a főzéshez szükséges minden kellékkal felköltöztek az erdőre, és ott zavartalanul főzték.

A pálinkafőzés megakadályozására hivatalos intézkedéseket fogantatosítottak.

Ilyen értelemben 1814. október 7-én a Campania Comendó egy parancsolatot ad ki a pálinkafőzés tárgyában. Egy másik rendelet, mely 1817. augusztus 16-án kelt, foglalkozik a pálinkafőzés kérdésével, amikor is hivatkozva a nagy szükségre, a kenyér-gabonából készítendő pálinka főzését szigorúan tiltja.

Az 1814. augusztus 5.-i, az 1815. évi január 5.-i, majd az 1815. évi január 16.-i rendelkezés már a „sisakok“ beszolgáltatását rendeli el. Aláírja Jantsó hadnagy. E rendeleteket másolatban mellékelem.

Compania Comendo parantsolat Dálnok die 5^{ta} January 1814.

Mind a Felsőleges General Comendoból, mind pedig a felsőleges Királyi Guberniumtól eljött azon kemény parantsolat, hogy mán elkezdve senki ne merészeljen kenyérek való gabonából semi szín alatt pálinkát főzni, Kemény Bütetés alatt mely parantsolat minden faluban protokuláltatván István három vasárnap egymás után a templom előtt publicitáltassék.

Kálnoki m. p. főhadnagy.

Compagna poronsolattya Dálnok die 5^{ta} august 1514.

Az erdélyi főcomenderozó Generalis Baron Szentkereszti és exelentia rendelése és aztot követő nemes Comandó parantsolattya tartása szerént a kenyérnek való gabonából az pálinka és seér főzése a legkeményeb büntetés alatt tiltatik ezért visen ezene parantsolatott az Comendánsok Localis Birák legg ottan minden faluban a pálinka főzés olj szoroson megtiltsák hogy is ki ezen parantsolat ellen fog hibázni testti büntetést fog szenvedni.

Butsi m. p. hadnagy.

Compagni Comandó poronsolattya

felcsernáton ad 7^{ti} 8^{bris} 1814.

Az General Comandó és a Felsőleges Királyi Gubernium ujjabban is új rendeléseket adtanak ki mind a militaris mind a ?? statushoz hogy a pálinka főzés a mostani szűktermés miat egészen megtiltatódjék úgy hogy se egyik se a másik status ne főze. Azért a falusi Comendánsoknak, Káplároknak, Bíróknak ezen okból keményen parantsoltatik hogy szorgalmasan vigyázzanak, hogy ha valaki a pálinkát főzi és ha észre veszik hogy a parantsolat elen valaki főzi a katona renden orcáin alatt hogy ottan ide kísértessék a provinciolisták és a papok iránt tegyenek jelentést.

Meg ne próbálják pedéglen a falusi előjárok valakit eltitkolni mivel különben ha a Campagnia valakit észre veszen hogy a pálinkát főzi és az előjárok el hallgatják bizonyosan keményen megbüntettetnek.

Moritz m. p. Kapitány.

25 Rugustus 1817 Compagnie Parantsolat felcsernáton A nemes Regiment ezen folyó Holnap 21^{en} let B=Nr. 509 Kiadatot Parantsolatyába a felőrség rendelésénél fogva azt Parantsolja hogy semiféle kenyérnek való gabonából a pálinka mántól nefőzöttessék és az aki ezen Parantsolatnak magát ellen szegezni akarná Keményen megbüntettesék mejre valón ezt azt Parantsolom hogy mindgagt a Polgárok által a falu eljárattassék és a Közönségnek a Parantsolat tudtára adatassék a megkívántató tizedesek fel álltassanak akik által minden 3 nap a Pálinka főzés meg vizitéroztassék és a Comendánsnak Report adattassék, de nem csak a Polgárok vagy tizedesek hanem a Comendánsok által is? a Házak eljárattassanak a hol valami ? találtatik az el döjttessék és az Ember vagy aszony áristom által ide kísértessék minden holnapba Készen t. i. minden honnan a két Comandó Expeditio alkalmatosságával a Reportot elvárom mejbe mindazok legyenek feladva akik a fél hónap alatt Pálinka főzést gyakorolták De hogy mi hol megszűnjék a pálinka főzés az üstök és sisakok a Comendánsnak petsétjével petsélteltessék meg.

Az egyik szigorú rendelkezés értelmében, mely a titkos pálinkafőzők felfedezésének megkönnyítése céljából javasolják a községek **tize-
sekre** való felosztását, ezek fölé egy ellenőrt állítanak. Ezek jelentését a községi főellenőr összesíti, és illetékes helyre felterjeszti. Az 1815. évi január 5.-i Compañia Parancsolat főellenőrnek a notarius Cseh Ismailt nevezi ki. Ugyanitt olvassuk, hogy az üst-tulajdonosok a sisakot kötelesek a hatóságnak beszolgáltatni. (1815. január 16.)

Demen István m. p. v. királybíró.

Az osztályos levelek a korabeli gazdasági állapotokról őriztek meg értékes adatokat, s ezek a hűbérkor felbomlása és a kapitalizmus kezdete idején lévő gazdasági válság írott bizonyítékai.

